مدیریت بر آموزش سازمانها سال چهاردهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴ شماره صفحه ۲۴-۱۳

ارائه الگوی معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران

* **عادل زاهد بابلان،** استاد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
مرتضی جاویدپور، دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
سلیم کاظمی، استادیار مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
عظیم امیدوار، دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

چکیده
معلمان یکی از ارکان مهم و اصلی در ساختار آموزش و پرورش هستند که افت کمی و کیفی آن‌ها تأثیر مستقیم بر اهداف و عملکرد آموزش و پرورش دارد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل موثر بر معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران با رویکرد کیفی انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و با استفاده از روش داده بنیاد انجام شده است. نمونه‌گیری استفاده شده در این پژوهش، هدفمند بود. منبع اصلی جمع‌آوری اطلاعات، انجام مصاحبه‌های عمیق با معلمان و مدیران باتجربه و اساتید خبره در حوزه آموزش و پرورش کشور بودند. تا دستیابی به اشباع نظری بوده است. در مجموع ۱۸ مصاحبه انجام شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، کدهای مربوط به مصاحبه‌های مکتوب با استفاده از روش کدگذاری تحلیل شدند. یافته‌های پژوهش که پس از انجام مراحل سه گانه کدگذاری باز، محوری و انتخابی، مدل نهایی پژوهش است. نشان می‌دهد عوامل موثر بر معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش با ۸۷ کد و در ۵ مقوله عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله گر، راهبردها و پیامدها است. بنابراین با کاربست این عوامل می‌توان گفت که لازم است در روش کار معلم تغییرات کلی از شیوهٔ سنتی به سمت شیوه‌های عملی و نوآورانه سوق داده شود و معلمان کلاس خود را از حالت یکنواخت و خودمحوری خارج کنند.

واژگان کلیدی: معلم نوآور، مدرسه، آموزش و پرورش، جمهوری اسلامی ایران

* نویسنده مسئول: zahed@uma.ac.ir
دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۷/۲۷ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۱۲

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

Managing Education in Organizations Vol.14/No.2/ Summer 2025 Page 13-24

Presenting the innovative teacher model in the education system of the Islamic Republic of Iran

*Adel Zahed-Bablan, Professor of Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
Morteza Javidpour, PhD in Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran
Salim Kazemi, Assistant Professor of Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran
Azim Omidvar, PhD in Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Abstract
Teachers are one of the important and main pillars in the structure of education, whose quality and quantity have a direct effect on the problems and performance of education. The present study was conducted with the aim of identifying the factors of innovative teachers in the education system of the Islamic Republic of Iran with qualitative quality. This research is practical in terms of purpose and was done using the method given by the foundation. The sampling used in this research was purposeful sampling method. The main source of information collection was conducting educational interviews with experienced teachers and managers and expert professors in the field of education. until reaching theoretical saturation. A total of 18 interviews were conducted. After collecting the data, the codes related to the written interviews were analyzed using the coding method. Research studies that are the final model of the research after completing the three stages of open, central and selective coding. It shows that the factors affecting the innovative teacher in the education system with 87 codes and in 5 categories are causal factors, background factors, intervening factors, strategies and consequences. Therefore, with the application of these factors, it can be said that it is necessary to change the teacher's work method.

Keywords: Innovative teacher, school, education, Islamic Republic of Iran

* Corresponding author: zahed@uma.ac.ir
Receiving Date: 18/10/2024 Acceptance Date: 2/3/2025

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

مقدمه

جهان امروزی با سرعت زیادی در حال تحول است و دامنه دانش، معرفت وفناوری به سرعت در حال افزایش است و نوآفرینی جزو ضروریات هستی نظام‌های گوناگون فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است (Banmairuroy & et al., 2022). یکی از سازمان‌هایی که بیشتر از سایر مؤسسات در زمینه نوآوری نقش آفرینی دارد، آموزش و پرورش است. زیرا آموزش و پرورش از کلیدهای مهم رشد و ترقی آن کشور به حساب می‌آید (Woodland, Douglas & et al., 2021).

آموزش و پرورش به عنوان اصلی‌ترین و مهم‌ترین مسئول تعلیم و تربیت عمومی کشور، نقش جدی و پر رنگی در توسعه جامعه و سرنوشت و تربیت سرمایه انسانی از حیث علمی، مهارتی و نیروی کار در راستای رشد و تعالی کشور را ایفا می‌کند (Hashemi & et al, 2021). به همین دلیل اهمیت نیروی انسانی در نظام تعلیم و تربیت و به ویژه معلمان نسبت به سایر سازمان‌ها از اهمیت و حساسیت خاصی برخوردار است (Krystyna & et al., 2023). معلمان یکی از ارکان مهم و اصلی در ساختار آموزش و پرورش هستند که افت کمی و کیفی آن‌ها تأثیر مستقیم بر اهداف و عملکرد آموزش و پرورش دارد (Hertenstein, 2016). اعتقاد و اطمینان به توانمندی معلمان بسیاری از موانع نوآوری را در مدارس از بین می‌برد و به آن‌ها کمک می‌کند تا باور کنند، قادر خواهند بود سطح فعلی خود را ارتقاء دهند و با چالش‌های جدید روبه‌رو شوند (Cui & Yu, 2021). از این رو می‌توان گفت با توجه به پیشرفت علم و فناوری، چنانچه معلمان فعال و نوآور نباشند در کلاس درس مفید نخواهند بود و کلاس درس برای دانش‌آموزان جذاب نخواهد بود. آن‌ها با کار یکنواخت و تکراری دچار فرسودگی شغلی و توجه کمتر به شغل و تدریس خواهند شد و در نهایت شاید دچار آسیب‌های روحی شوند. معلمان آموزش و پرورش برای موثر بودن در جامعه و مدرسه نیاز حیاتی به ایجاد و بروز رفتارهای نوآورانه دارند (Khosravi & et al, 2023). نمودهای رفتارهای نوآروانه در آموزش و پرورش عبارت است از نوآوری در روش‌های تدریس، نوآوری در استفاده از رسانه‌های کمک آموزشی و نوآوری در شیوه ارتباط بین معلمان و دانش‌آموزان است (Mehramiz & et al, 2018).

معلم نوآور کسی است که از روش‌های نوآورانه، ابزارهای یادگیری، منابع علمی و نظریه‌ها در کلاس درس استفاده می‌کند (Juškevičienė& et al, 2022). همچنین معلمان از نظر نوآوری خود را شایسته می‌دانند اما در تحقق آن مشکلات خاصی دارند (Bolyak, 2023). بسیاری از معلمان متعهد به استفاده از تکنیک‌های نوآورانه در آموزش‌های خود هستند تا بر شخصیت دانش‌آموزان خود تأثیر بگذارند (Hargreaves & Fullan, 2020). Karagül & Süer (2023) بیان کردند برای اینکه معلمان نوآور باشند باید دانش خود را در شش دسته شامل: دانش محتوای آموزشی، شایستگی‌های دیجیتال، دانش محتوای حرفه‌ای، مهارت‌های ارتباطی، دانش بین رشته‌ای و دانش فناوری‌های آموزشی ارتقاء دهند.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

Cohen (2021) اشاره می‌کند معلمان نوآور خود را در درجه اول وفادار به تجربیات می‌دانند. آن‌ها افرادی کنجکاو با تخیلات بسیار توسعه یافته و طیف وسیعی از علایق هستند. معلمان نوآور همچنین دارای تفکر چند بعدی هستند و قادر به کنار هم قرار دادن طرح‌ها و پروژه‌ها از چندین رشته مختلف هستند. Popova & et al (2020) در پژوهشی با عنوان الگوی یک معلم نوآور در جمهوری ساخا (یاکوتیا). نشان دادند که توسعه یافته‌ترین شایستگی‌ها در بین معلمان آینده، توانایی کار تیمی، شایستگی ارتباطی و قابلیت یادگیری است. Huong (2020) مشخص کرد که بهبود نوآوری آموزشی در میان معلمان می‌تواند بر کیفیت آموزش تأثیر بگذارد. Barrichello & et al (2020) اشاره کردند که بهبود نوآوری آموزشی به عنوان یکی از مسائل مهم باید به صورت جدی مدنظر قرار گیرد. حال با توجه به مطالب بیان شده، چنانچه نظام آموزش وپرورش و در رأس آن مدارس بخواهد در چنین موقعیتی نوآور باشد و خود را با تحولات زیاد عصر حاضر مطابق سازد، بایستی توسعه و گسترش فضایی مناسب که پرورش و رشد اندیشه‌ها را فراهم سازد و آنان را به مرز خلاقیت و آفرینندگی برساند را در دستور کار برنامه‌های خود قرار بدهد و در مسیر بهبود و توسعه آن‌ها برای سطح نوآوری سازمانی تلاش کند (Popova & et al, 2022)

در مجموع بررسی پژوهش مختلف حاکی از آن است پرداختن به موضوع نوآوری و رفتار نوآورانه معلم در آموزش و پرورش و عواملی که باعث بروز آن می‌شود اهمیت زیادی دارد. و سازمان آموزش و پرورش که نقش اساسی در پیشرفت جامعه دارد، نیاز به افرادی دارد که از کارایی و اثربخشی لازم برخوردار باشند و این امر میسر نمی‌شود مگر اینکه عوامل تأثیرگذار در این زمینه شناسایی و تقویت عوامل زیادی در بروز رفتار نوآورانه نقش دارد. و معلمان که یکی از مهم‌ترین عوامل در تأثیرگذاری بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان هستند، و از آنجایی که آن‌ها باید به سرعت خود را تطبیق دهند و دائماً نوآوری کنند تا دانش‌آموزان خود را به اندازه کافی برای شرایط در حال تغییر آماده کنند، شناسایی ویژگی‌های معلمان نوآور ضروری است. در واقع بررسی ادبیات به صورت مشخص نشان می‌دهد که یک بسته کامل و استاندارد از الگوی معلم نوآور وجود ندارد و متناسب با شرایط مورد مطالعه می‌توان، الگوی جدیدی را برای این نقش از معلمی در نظر گرفت. بنابراین پژوهش حاضر به ارائه الگوی معلم نوآور در در نظام آموزش و پروش کشور می‌پردازد.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش این مقاله از نظر هدف، بنیادی و از نظر رویکرد، کیفی می‌باشد و با استفاده از روش نظریه برخاسته از داده‌ها، به ارائه الگوی معلم نوآور در نظام آموزش و پروش جمهوری اسلامی ایران پرداخته شده است، این پژوهش به منظور ساخت نظریه‌ای بر اساس تجربیات و نگرش صاحب‌نظران به تبیین عمیق و جامع از پدیده معلم نوآور و نقش آن در آموزش و پرورش پرداخته است. برای جمع‌آوری داده‌ها و

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

تعیین مدل و ابعاد معلم نوآور از مصاحبه نیمه سازمان یافته استفاده شده است. نمونه‌گیری این پژوهش به صورت هدفمند انجام شد و مصاحبه تا زمانی ادامه یافت که فرآیند تجزیه و تحلیل و اکتشاف به اشباع نظری برسد. مصاحبه شوندگان عبارت بودند از معلمان و مدیران باتجربه و اساتید خبره در حوزه آموزش و پرورش کشور بودند. تمامی نمونه‌ها، دارای تجربه معلمی و تدریس در مدارس داشتند. با رسیدن به هیجدهمین نمونه، اشباع نظری تشخیص داده شد. ۷۰درصد از نمونه مورد مطالعه را آقایان و ۳۰ درصد را خانم‌ها تشکیل داده‌اند. برای مصاحبه شوندگان، متن تمامی مصاحبه‌ها ارسال گردید و خواسته شد به بررسی متون پرداخته و در صورت لزوم به ویرایش یا افزودن مطالب مورد نیاز بپردازند. برای تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری استفاده گردید. در این پژوهش با استفاده از روش نظریه برخاسته از داده‌ها، از روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و مدل پارادایم استفاده شده است. نظریهٔ برخاسته از داده‌ها بر به کارگیری مراحل تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی تأکید دارد و متناسب با فرآیند پژوهش در بخش یافته‌ها به هر بخش از کدگذاری‌ها پرداخته شده است. مرحلهٔ اول، کدگذاری باز: در این مرحله به تقلیل مکانیکی داده‌ها از داده خام تا مقوله و سپس طبقه بندی مقوله‌ها یا کدها پرداخته می‌شود. بدین صورت که با پیاده‌سازی متن مصاحبه‌های گرفته شده و جزء به جزء کردن اطلاعات به دست آمده از این مصاحبه‌ها، مقولات مرتبط به هم در قالب کدهای باز، گروه‌بندی گردید. مقوله‌های به دست آمده، بنا به دلایل مختلفی از جمله فراوانی و پر تکرار بودن، پر اهمیت بودن یا شدت، پر تاکید بودن و جهت کلمات و جملات، انتخاب گردیدند.

مرحلهٔ دوم، کدگذاری محوری: در این مرحله، دو دسته فعالیت به شرح زیر صورت می‌گیرد: الف) دسته-بندی کدهای باز در قالب کدهای محوری ب) به دست آوردن الگوها شامل علل/زمینه یا محیط/شرایط میانجی / تعامل / پیامد. پس از مشخص نمودن کدهای باز، به دسته‌بندی این مقوله‌ها در قالب کدهای محوری پرداخته شد. در این مرحله، کدهای باز که از لحاظ ماهیت با یکدیگر قرابت دارند، در دسته‌های واحدی با نام کدهای محوری، قرار گرفتند. در نهایت پنج دستهٔ کدهای محوری شامل شرایط علّی، عوامل زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها پرداخته شد. مرحلهٔ سوم، کدگذاری انتخابی: هدف از انجام این مرحله، فرآیند یکپارچه‌سازی و بهبود مقوله‌ها است. در این مرحله، یک نظریه از روابط فیمابین مقوله-های موجود در مدل کدگذاری محوری، به نگارش در می‌آید. با ادامهٔ مصاحبه‌ها و مشاهدات، مقولات مختلف در قالب‌هایی دسته‌بندی شدند به طوری‌که برخی از مقولات به عنوان موجبات علّی برای تحقق مقولهٔ اصلی مشخص، برخی به عنوان عوامل زمینه‌ای و محیطی و برخی نیز به‌عنوان راهبرد و عواقب و پیامدها مشخص گردیدند. بدین طریق، مدل کلی اولیهٔ نظریهٔ برخاسته از داده‌ها ایجاد گردید و در آن مقولهٔ معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش به عنوان مقولهٔ اصلی مورد توجه قرار گرفت. در مصاحبه‌های بعدی و با ظهور مدل کلی اولیه، محقق سعی نمود تا با گردآوری اطلاعات بیشتر حفره‌های مفهومی مدل

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

را پر نموده و ارتباط بین مقولهٔ اصلی و مقوله‌های فرعی را آشکار نماید تا با دستیابی به اشباع نظری، مدل مفهومی حاصل از داده‌های واقعی به دست آید.

یافته‌ها

پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مجموع کدهای آزاد استخراج شده از محتوای مصاحبه ها ۸۷ کد بود که در ۱۳ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت عوامل موثر بر معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در ۵ عامل اصلی دسته‌بندی شدند. مقوله‌بندی یافته‌ها در جدول ۱ ارائه گردیده است.

جدول ۱: عوامل موثر بر الگوی معلم نوآور

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز (مفاهیم اولیه)
عوامل علی	ویژگی‌های شخصیتی	داشتن ابتکار- داشتن اعتماد به نفس- انضباط کاری- مسئولیت‌پذیری- عزت نفس- قابلیت‌های فردی- هوش هیجانی- تعهد شغلی- خودکنترلی
	نگرش نوآوری	توجه به تفاوت‌های فردی-استقبال از انتقاد- تمایل به تشکیل تیم‌های کاری در بین معلمان و دانش‌آموزان- شوق خدمت (تمایل)- انگیزه نوآوری - خودکارآمدی- تفکر واگرا- استقبال از چالش- تمایل به خوشکوفایی
	فرهنگ نوآور	ایجاد فرهنگ نوآوری در مدرسه- توسعه فرهنگ پژوهش در مدرسه- جریان آزاد اطلاعات-فرهنگ مثبت اندیشی- همکاری و مشارکت در مدرسه
عوامل زمینه‌ای	ساختار نوآور	ساختار غیر رسمی در مدرسه- ساختار سازمانی مناسب نوآورانه- ایجاد ارتباطات درون مدرسه‌ای- شایسته- سالاری- حمایت و پشتیبانی سازمانی- تفویض اختیار به معلمان- ساعت کاری منعطف و شناور- زمان‌بندی نامناسب کلاس‌ها
	عوامل مدیریتی	برنامه‌ریزی استراتژیک- رهبری اقتضایی- سبک رهبری نوآورانه- سیستم مدیریت کیفیت فراگیر معلمان و دانش آموزان- توسعه مشارکت معلمان در مدرسه- ارائه سیستم تشویق مناسب- پذیرش از ایده‌های نو و جدید- ارائه تسهیلات- پاداش به موقع و عادلانه- قدردانی از معلمان- افزایش بهره‌وری- منابع انسانی پویا
		سیاست‌گذاری در رابطه با فعالیت‌های نوآورانه در مدرسه-

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

	عوامل قانونی	تدوین سیاست‌های جذب معلمان نخبه و نوآور-بازنگری در قوانین سنتی
شرایط مداخله‌گر	عوامل اقتصادی	توان مالی و وضعیت اقتصادی- حقوق و مزایای کافی- شفافیت مالی- تخصیص بودجه کافی به فعالیت‌های نوآورانه در مدرسه- سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های نوآرانه- فراهم کردن امکانات رفاهی- توجه به بهداشت و درمان معلمان
	زیر ساخت‌های فناوری و اطلاعات	استفاده از فناوری- فیلم‌های ویدیویی- فضای مجازی- تکنولوژی آموزشی- شبکه‌سازی- توسعه زیرساخت‌های فناوری
راهبردها	تدوین راهبرد نوآورانه	راهبرد استراتژیک- تصمیم نوآورانه- ارتقاء شغلی- برنامه جامع نوآورانه
	ایجاد ذهیت نوآورانه	تفکر پویا- ذهنیت برنده- ذهن باز- ارائه ایده- بسط و تولید ایده- حامی معلم
	ایجاد بستر نوآورانه	کلاس نوآورانه- مدرسه کارآفرین- مدرسه مهارت محور- کلاس درس پویا
پیامد	مدرسه نوآور	بهبود کیفیت آموزش- بهبود عملکرد- کاهش افت تحصیلی و تکرار پایه- ارتقای جایگاه مدرسه- نوآوری پایدار در مدرسه- مدرسه کارآفرین- مدرسه هوشمند- مدرسه پژوهش‌محور
	معلم نوآور	بالندگی حرفه‌ای – تدریس نوآورانه – رشد همه‌جانبه- معلم دیجیتال- معلم خلاق- معلم ایده‌آل- معلم رهبر

با توجه به اینکه در این پژوهش از مصاحبه به عنوان ابزار اصلی گردآوری داده‌های کیفی استفاده شد، از این رو روایی (قابلیت اعتبار) در هر یک از مراحل هفت گانه‌ی مصاحبه (انتخاب موضوع، طراحی، موقعیت مصاحبه، نسخه‌برداری، تحلیل، تأیید و گزارش‌دهی) مورد توجه قرار گرفته است تا نتایج به دست آمده موثق و قابل اتکاء باشند. به منظور سنجش پایایی کدهای مستخرج شده از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، از تکنیک‌های مقایسه شواهد با ادبیات موجود، اطمینان از اینکه مفاهیم به صورت نظام‌مند با هم مرتبط هستند و انسجام درونی دارند، استفاده از منابع متعدد از شواهد، توصیف غنی از مجموعه‌ی داده‌ها در طول گردآوری آن، تعریف حد و مرز پژوهش و داشتن یک پیش‌نویس کلیدی و همچنین مطالعه‌ی اسناد و

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

مدارک شرکت برای افزایش روایی (قابلیت اعتبار) درونی و بیرونی داده‌های حاصل، استفاده شده است. در نهایت، از سه تکنیک موقعیت محقق، مثلثی کردن و ممیزی کردن توسط یک داور برای تضمین این که نتایج یافته‌ها قابل اطمینان هستند در این پژوهش استفاده شده است. در ادامه الگوی مفهومی از مقولات فوق ارائه می‌شود.

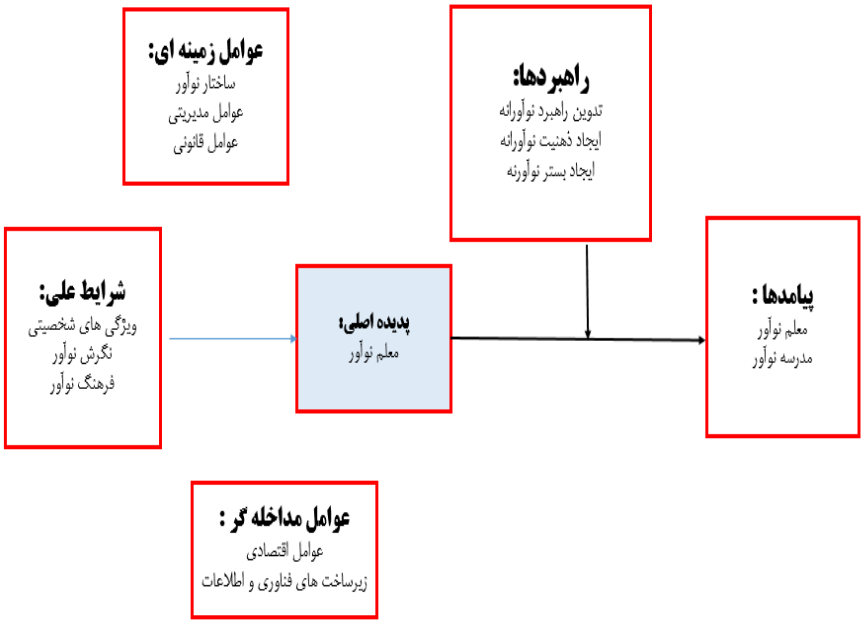

شکل شماره (۱) الگوی معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران

بحث و نتیجه گیری

معلم عنصر کلیدی انتقال دانش و آموزش به دانش‌آموزان است و مهمترین عضو نظام آموزشی در فرآیند یاددهی–یادگیری و معمار اصلی نظام آموزشی محسوب می‌شود. بنابراین موفقیت هر نظام آموزشی تاحد بسیاری به دانش و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان بستگی دارد.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

عوامل علی یکی از موارد کلیدی تأثیرگذار بر معلم نوآور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. در این بخش مواردی مثل ویژگی‌های شخصیتی، نگرش نوآور و فرهنگ نوآور به عنوان مهمترین عوامل علی مطرح شدند. Abakah(2023) بیان می‌کند برای تحقق کامل رویکرد نوآورانه در آموزش و پرورش معلم باید تمایل به فداکاری کامل، شهود آموزشی و توانایی‌های علمی داشته باشد. علاوه بر این معلم باید توسعه‌ای حرفه‌ای خود باید بیشتر از فعالیت‌های سازمان یافته در فعالیت‌های نوآورانه مربوط به توسعه حرفه‌ای خود شرکت کند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش Popova & et al (2020)، Hargreaves & Fullan (2020)، Karagül & Süer (2023) که بر نقش مواردی از قبیل داشتن ابتکار، داشتن اعتماد به نفس، انضباط کاری، مسئولیت‌پذیری، عزت نفس، قابلیت‌های فردی، هوش هیجانی و خودکنترلی تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت معلمان باید توانایی مدیریت دیگران، مدیریت خویشتن، برنامه‌ریزی و سازماندهی فعالیت‌های کلاسی، مدیریت کلاس درس، شناسایی و حل مسائل کلاسی و توانایی تصمیم‌گیری در امور کلاسی و سازمانی را داشته باشند تا بتوانند بهترین عملکرد را از خود ارائه دهند.

عوامل زمینه‌ای دومین مورد کلیدی تأثیرگذار بر معلم نوآور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. رستمی و همکاران (۲۰۱۹) بیان کردند که آشنایی با فناوری اطلاعات، فراهم کردن تسهیلات، فراهم کردن امکانات، محیط نوآور و حمایت مسئولان از عوامل زمینه‌ای موثر بر توسعه حرفه‌ای و نوآوری معلمان است. پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش Huong (2020)، Popova & et al (2020)، Hargreaves & Fullan (2020)، Karagül & Süer (2023) که بر نقش مواردی از قبیل ساختار غیر رسمی در مدرسه، ساختار سازمانی مناسب نوآورانه، سبک رهبری نوآورانه، توسعه مشارکت معلمان در مدرسه، سیاست‌گذاری در رابطه با فعالیت‌های نوآورانه در مدرسه و تدوین سیاست‌های جذب معلمان نخبه و نوآور تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اثربخش بودن معلمان وابسته به دارا بودن ترکیبی از شایستگی‌هاست. بخشی از شایستگی‌ها متأثر از قابلیت‌های فردی معلمان است و بخش دیگر به محیط تعلیم و تربیت معلمان، ساختار سازمانی در مدرسه و همچنین وجود قوانین و سیاست‌گذاری‌ها ارتباط دارد.

شرایط مداخله‌گر سومین مورد کلیدی تأثیرگذار بر معلم نوآور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. نقطه آغاز هر تحول در آموزش و پرورش معلمان هستند و اعتبار و ارزش و سرمایه‌گذاری برای آنان بهترین نوع سرمایه‌گذاری است (سنگری و آخش، ۱۳۹۶). یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش Barrichello & et al (2020)، Huong (2020)، Popova & et al (2020)، Hargreaves & Fullan (2020)، Karagül & Süer (2023) که بر نقش مواردی از توان مالی و وضعیت اقتصادی، حقوق و مزایای کافی، شفافیت مالی، تخصیص بودجه کافی به فعالیت‌های نوآورانه، استفاده از

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

فناوری و تکنولوژی آموزشی در مدرسه تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت در جامعه‌ای که نیازهای اساسی معلمان و مدیران در آن تامین شود، افراد بر پایه‌ی توانمندی و انگیزه‌های نوآورانه رفتار خواهند کرد و به تبع آن نیز سعی در ایجاد مدرسه نوآور خواهند نمود.

راهبردها سومین مورد کلیدی تأثیرگذار بر معلم نوآور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. Bardach & Classen (2020) اظهار می دارند که با توجه به ظهور عصر اطلاعات، نظام‌های آموزشی دچار آشفتگی شده‌اند پس تحولات در عرصه علوم و فناوری به ویژه در تربیت معلم نوآور ضروری است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش، Popova & et al (2020)، Hargreaves & Fullan (2020)، Karagül & Süer (2023) که بر نقش مواردی از قبیل راهبرد استراتژیک، برنامه جامع نوآورانه، تفکر پویا، ذهنیت برنده، کلاس نوآورانه و مدرسه کارآفرین تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت زمانی که آموزش وپرورش با تحول مثبت مواجه شود، به تبع تمرکززدایی از ساختار نظام تعلیم و تربیت به وجود می‌آید و شبکه‌سازی و تبادل آسان اطلاعات می‌شود. این امر باعث تسهیل در روند آموزش و یادگیری در مدارس و بهبود روش‌های نوآورانه می‌شود.

پیامد پنجمین بعد مطرح شده از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. توانایی معلم کلید توسعه و پیشرفت سازمان آموزش و پرورش است. معلم امروزی باید از توانمندی چند سویه استفاده کند (فصل پنجم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش). Priestley (2005) بیان می‌کند که بدون وجود معلمان توانمند و با کیفیت در کلاس درس، امکان موفقیت هیچ کدام از برنامه‌های آموزشی وجود ندارد. نقش معلمان توانمند و نوآور تا بدانجا مهم و حیاتی است که می‌توان معلم توانمند را در نقش سکان‌دار اصلی نظام آموزشی تصور نمود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش، Popova & et al (2020)، Hargreaves & Fullan (2020)، Karagül & Süer (2023) Barrichello & et al (2020) که بر نقش مواردی از قبیل رشد همه جانبه، معلم دیجیتال، معلم خلاق، معلم ایده‌آل و معلم رهبر تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که توانمندسازی معلمان به افزایش اعتماد به نفس، رضایت شغلی، توسعه حرفه‌ای و خودکارآمدی منجر می‌شود که این امر در نتیجه به بهبود عملکرد و نتایج بالقوه بسیار بهتر برای یادگیرندگان می‌شود.

یافته‌های به دست آمده این پژوهش نشان دهندهٔ ضرورت برگزاری برنامه‌های آموزشی برای معلمان را برای شناخت، مهارت و نگرش لازم درزمینه کارآفرینی روشن می‌سازد. بنابراین لازم است در روش کار معلم تغییرات کلی از شیوهٔ سنتی به سمت شیوه‌های عملی و تجربی ایجاد شود و معلمان کلاس خود را از حالت یکنواخت و خودمحوری خارج کنند تا بتوانند به پرورش افراد کارآفرین دست یابند.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

تعارض منافع / حامی مالی

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان ارائه الگوی معلم نوآور در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در دانشگاه محقق اردبیلی تدوین شده است. شایان ذکر است که این طرح پژوهشی با حمایت مالی دانشگاه محقق اردبیلی انجام شده است.

منابع

Abakah, E. (2023). Teacher learning from continuing professional development (CPD) participation: A sociocultural perspective. *International Journal of Educational Research Open*, *4*, 100242.

Agnė, Juškevičienė., Ieva, Bilbokaitė-Skiauterienė., Stanislav, Sabaliauskas., Ingrida, Donielienė. (2022). Innovative Lecturer: Using Digital Tools in the Study Process. doi: 10.22492/issn.2435-9467.2022.29.

Banmairuroy, W., Kritjaroen, T., & Homsombat, W. (2022). The effect of knowledge-oriented leadership and human resource development on sustainable competitive advantage through organizational innovation's component factors: Evidence from Thailand’s new S-curve industries. *Asia Pacific Management Review*, *27*(3), 200-209.

Barrichello, A., Morano, R. S., Feldmann, P. R., & Jacomossi, R. R. (2020). The importance of education in the context of innovation and competitiveness of nations. *International Journal of Education Economics and Development*, 11(2), 204- 224.

Cui, Y., & Yu, G. (2021). A cross-level examination of team-directed empowering leadership and subordinates' innovative performance: an AMO theory perspective. International Journal of Manpower, 42(7), 1257-1278.Hashemi, M., Mortazavi, M., & Rahmani, H. (2021). Designing a Model of Public Education in Iran, a Governance Approach. *Journal of Iranian Public Administration Studies*, *4*(4), 99-130. (In Persian)

Hertenstein, K. (2016). The interplay of teacher training, access to resources, years of experience and professional development in tertiary ESL reading teachers’ perceived self-Efficacy.

Huong, V. T. M. (2020). Factors affecting instructional leadership in secondary schools to meet Vietnam's general education innovation. *International Education Studies*, 13(2), 48-60.

Khosravi H, Taherpour, Ph.D. F, Pourshafe’ie, Ph.D. H. Elaborating on the Role of Optimism and Buoyancy in Primary School Teachers’ Innovative Behavior with Flexibility as an Intermediary. *QJOE 2023*; 39 (1) :91-108. (In Persian)

Krystyna, D., Shevchuk., Hanna, Byhar., Iryna, Pits. (2023). Innovative Activity of the Teacher in the Process of Teaching Educational Branches of Primary School. Studia Gdańskie, XIX:105-120. doi: 10.5604/01.3001.0053.6067.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]

Mehramiz, Sarah; Akbari Burang, Mohammad; and Rostami nejad, Mohammad Ali. (2016). Understanding teacher's Innovative behavior based on their irrational beliefs and systems thinking. *Journal of Innovation and Creativity in Human Science*, 7(3), 195-216. (In Persian)

Popova, M. I., & Ivanova, O. I. (2020). Model Of An Innovative Teacher In The Republic Of Sakha (Yakutia). In R. Valeeva (Ed.), Teacher Education- IFTE 2019, vol 78. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences* (pp. 349-359).

Priestley, M.(2005). Making the most of the Curriculum Review: Some reflection on supporting and sustain change in Schools. Scottish Educational Review.37(10), 29-38.

Rostami P, Visi K, Ghafouri F, Aliabadi S. Designing the competency model of physical education student teachers of Farhangian University based on the data theory of the foundation. Educational and educational studies, 2019; 9(2):63-89. (Persian).

Sangari, M., & Akhash, S. (2017). A Comparative Study of How to Attract and Prepare Students in Teacher Training Institutions in Japan, Australia and Iran. *Higher Education Letter*, *10*(37), 7-32. (In Persian)

Sedef, Süer., Arzu, Karagül. (2023). Innovative Teacher: From the Perspectives of Pre-Service Foreign Language Teachers. International journal of psychology and educational studies, 10(2):360-378.

Tatiana, Bolyak. (2023). Innovative competence of a primary school teacher in the conditions of the modern educational environment. Baltic Journal of Legal and Social Sciences, 5-11. doi: 10.30525/2592-8813-2022-4-1.

Woodland, R. H., Douglas, J., & Matuszczak, D. (2021). Assessing organizational capacity for diffusion: A school-based social network analysis case study. *Evaluation and Program Planning*, 89, 101995.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.61882/meo.14.2.13]